

***Јеромонах Рафаило,**
Иџман манасџира Подмаине, Будва*

**ЖИВОТ ПО САВЈЕТУ КАО ВИД
ПОСЛУШНОСТИ У НАШЕМ ВРЕМЕНУ
– ПО УЧЕЊУ СВ. ИГЊАТИЈА
БРЈАНЧАНИНОВА**

Поштовани оци архијереји, у духу поштовани старци,
браћо и сестре!

И овом приликом, и ове године, сабрали смо се на овом трећем, мада, ако се оци слажу сад по реду четвртом сабрању, јер сјетили бисмо се и оног првог које се одвијало у Врању из кога су се и ова три изродила врло значајно, врло снажно, а опет некако и по благослову Светог Прохора, па не могу да се отнем том утиску да је ово треће у неком духовном континуитету и четврто сабрање. По великој милости Божијој, благодарећи пажњи наших отаца и наше бротије, учествовали смо у свима њима. То сматрамо великом милошћу Божијом, великом подршком Мајке Цркве.

И данас, на Светој Литургији, осјетили смо велики покров Свете Тројице, свјесни да живимо у времену великих преламања, великих дешавања, некада мање, некада више. У сваком случају, битни су ово дани за спасење свакога од нас, а у коначном, одлучује се о вјечном удјелу многих. И данас сабрани благодаћу Светога Духа, бићем осјетисмо да је ваистину Господ с нама, да није без разлога онај литургијски критеријум и данас на снази, да треба да

будемо пажљиви, као херувими окати и да гледамо Онога који је ту међу нама – Цара славе, праћеног невидљивим присуством бестјелесних сила – ту, међу нама, ради нас и ради нашега спасења. И заиста, ако немамо литургијску, херувимску осјетљивост, тешко да ћемо се на неки други начин боље организовати, снаћи, једном ријечју, духовно напредовати. Ако смо добро разумјели, комплетан тај аскетски програм, ако не води, не изграђује, не чува ту литургијску, херувимску пажњу, он је суштински промашен. И не само да није користан, него постаје и отрован, одузимајући драгоцену вријеме, црпећи драгоцену енергију, везујући их за нешто или за неког четвртог, како га Владика Николај назива: „Име му је непостојећи“.

И овом приликом од срца благодаримо митрополиту Пахомију, игуману Методију и свим њиховим сарадницима, који су и ове године откинули од себе и вријеме и енергију, да би је литургијски принјели Богу. Тиме пројављујући духовну љубав, која се Богу приноси и пројављује тако што се пази на стадо Његово, у конкретном случају и сабрању – Христу омиљено монашко стадо, по јеванђелским ријечима: „Напасај овце моје, ако ме љубиш“¹. Да Господ дâ још већега маха у том подвигу, да нас не заборављате, да нас не остављате. Него, Боже здравља, и догодине да будемо на овом мјесту и у овоме духу!

Хтјели бисмо, у овим ограниченом термину, са вама да подијелимо врло битно запажање једног од најзначајнијих учитеља духовног живота, преко кога нам се сам Дух Свети открива, обраћа, учи нас, подстиче, кара, и како је то Њему својствено, и упозорава. Ради се о личности Светог оца нашег Игњатија Брјанчанинова, за кога ће многи, који су озбиљно ушли у овај подвиг, рећи да је један од

¹ Види: Јн. 21, 15.

битнијих Отаца, уз све друге који су просијали. Међутим, његова харизма и његово излагање нуди свима нама један готово систематски сложен програм, у коме је сачувано отачко предање, али и преломљено кроз неопходне адаптације, које уопште не утичу на јасноћу и аутентичност предањског израза, већ га чине прихватљивијим овим нашим, по много чему, особеним генерацијама, што све говори да је у питању заиста пројава Духа Светога, Који није и не може бити ограничен временом, него као Цар небески без комплекса, дјелује у свим могућим ситуацијама и условима, па и у овим нашим апокалиптичним: једнако свето, једнако крепко, једнако бесмртно, једнако свјеже, силно, свијетло и истинито. И Свети Игњатије јесте светитељ кроз кога се тај један спектар дарова Духа Светога на посебан начин преломио. Један од оптинских старца, Свети Лав, са којим је Свети Игњатије имао духовно општење на почетку свог духовног живота и узрастања, рекао је за њега: да је остао у Оптини пустињи, био би други Арсеније Велики. Међутим, ако смијемо себи да дозволимо, поштујући ту свештену сјету Светога Лава Оптинског, а опет некако искуствено из ових наших дана и данашњих потреба да кажемо, не желећи, далеко било, да се супротстављамо Светом оцу Лаву, као дјеца са смјелошћу према Оцима да исповједимо да нам је у ове наше дане потребнији Свети Игњатије него Свети Арсеније. Светог Арсенија свакако имамо – један је, велики је. И данас он са Светих Небеса свештено дејствује безмолвијем својега дубокога срца. И даље је он Велики, то је величина која се не мијења, јер је благодаћу непромјенљив. Али нам је Свети Игњатије веома потребан. И како је то рекао један од његових духовних прејемника – недавно упокојени, чудесни, тихи, смирени старац Лазар Абашидзе, Грузијске Цркве слава и похвала – да није упознао Светог Игњатија

и конкретно, његову књигу *Принос савременом монашћиву*, коју имамо захваљујући осјетљивости хиландарског братства и хиландарске Задужбине, „не зна гдје би завршио“. То кад каже: „не зна“, мисли да не зна у којој би од могућих „рупа“, или како каже на другом мјесту, „провалија лијевих или десних“ завршио. По милости Божијој, наишао је на овај духовни вектор и успио да ухвати предањски сигнал, да га тихо и смирено живи до краја свог живота, да многима кроз своје списе – који нису ништа друго него једна искрена напомена и указање на све оно на шта нас је Духом Светим, Свети Игњатије, упозоравао – да то и новим генерацијама учини доступним.

У једном од поглавља књиге *Глас брижне њредострожности* архимандрита Лазара Абашидзеа – ми, нажалост, нисмо успјели до овог сабрања да је одштапамо, али требало би ускоро да буде објављена, први пут на српском језику – која је пуна трезвености и духа предострожности, архимандрит Лазар интервенише на критички осврт једног светогорског, сада већ бившег монаха. Бившег – пошто у таквом свом критичком настројењу није имао „перспективу“, па је напустио не само Свету Гору, него и монашки чин. Наиме, тај монах је покушао да испровоцира сукоб гласа предострожности Светог Игњатија у погледу послушности, са светогорским предањем о беспоговорној послушности. Истина, пришао је томе врло површно, дјечачки неозбиљно. Измакао је нечијој контроли и његов лет није трајао дуго, већ брзо и преви-соко, а завршио се ниским падом. И архимандрит Лазар је одреаговао на критику овог монаха. Слава Богу! Захваљујући том случају, успио је још дубље да нам приближи дух предострожности о којој Свети Игњатије говори, када се ради о светињи послушности. То није обична врлина! Не може човјек, тек тако, наврат-нанос, да уђе у овај

свештени простор. То је светиња. И неопходне су припреме, упозорења, предострожност, да би све резултирало благодатним плодовима.

У једној од поглавља књиге *Принос савременом монашћу* говори о тајни послушности. Има неколико глава које су повезане, као дванаеста и тринаеста. У дванаестој говори о живљењу у послушности старцу; а у тринаестој о једној, врло деликатној, суптилној интервенцији, која не нарушава предање послушности, али га адаптира и своди на једну нама могућу мјеру. Како он то формулише: о живљењу по савјету – не да би се тајна или предање послушности нарушило. Не! Него да би се дух послушности у аутентичној пројави сачувао. Дакле, једна „хируршка“ интервенција која не приличи било коме, него онима чија је рука вођена и ум просвећен Духом Светим. На тај начин просвећен човјек, кадар је да разумије дух и учење Отаца данас. Будимо искрени: није лако ухватити тај сигнал. Често и цитирамо и читамо, али са обољелим умом и упалним процесима гордости, која још далеко од тога да је истиснута – врло често ствари потпуно погрешно разумије. И ако смо на позицији некога ко то даље треба да преноси, можемо да будемо озбиљан проблем у животу некога ко би да живи и душу да спасава.

Пошто смо ограничени временом, хтио бих да прочитам неколико дијелова из ове двије главе, да осјетите о чему се заправо ради. С друге стране, дозволите, ако већ немате, а врло је могуће да немате, користим прилику да овако саборно још једном позовемо наше оце да обновимо ова издања, јер су јако битна. Стасавају нове генерације, а ово је уџбеник који свако треба да има у својој келији. Па сад: старац овакав и онакав; старица и може и не може, али Дух Свети ће сигурно помоћи, кроз ову чудесну књигу, којом благодат несумњиво надомјешта наше недостатке

- ако говоримо о нама као настојатељима, ових нових, милошћу Божијом, сабраних заједница.

Кад Свети Игњатије говори о потчињености вољи старца – ово је плод једног озбиљног искуства, и ако будете изучавали његово житије, видјећете многе специфичности у етапама његовог духовног развоја; и у многима од њих ћете се препознавати. Зато он, као „онај који је искушан, може помагати онима који се у искушењима налазе“². Велика утјеха! И једна предострожност о којој говори. Каже: *Неоїходан услов ѡшчињеносѣи*³ старцу – дакле, апсолутне. Овдје се говори о духовној послушности, не о оној формалној, која се подразумијева у спољашњем животу и динамици једног манастира, него о духовној послушности. Дакле, отварање оног најунутарњијег дијела нашега бића: ума, воље и срца – то је једна интервенција на отвореном срцу. А знате и сами, да ни у физичком смислу, у свијету то не може радити било који љекар. *Неоїходан услов ѡшчињеносѣи јесѣе духоносни учишѣљ, који би вољом Духа Свѣтѡи умрѣвио ѡалу вољу оноїа који би му се ѡшчинио у Госѡду, и који би у ѡој ѡалој вољи умрѣвио и све њѣове сѣрасѣи. Човекова ѡала и искварена воља садржи у себи ѡежњу ка свим сѣрасѣима. Очиљедно да се умрѣвљавање ѡале воље, која се ѡако величансѣивно и ѡобедоносно извршава вољом Духа Божијеј, не може извршавати ѡалом вољом учишѣља, када и сам учишѣљ још увек робује сѣрасѣима.*⁴ Ово је један отрежњујући сигнал, посебно нама, који смо јако млади дошли до позиција настојатеља и често се дешава да

² Види: Јевр. 2, 18.

³ Свети Игњатије Брајнчанинов, *Принос савременом монашѣву* (Београд: Задужбина Светог манастира Хиландара, 2004), 71.

⁴ *Исѣо*.

се занесемо собом, као и свим оним што та позиција даје. Непријатељ зна врло добро то да изрежира, да исценира, па да и ми, а и они који су нам повјерени, умислимо да смо нека озбиљна духовна дружина и да то на крају буде тужно, а некад и трагично.

*Послушност саображава покорноћа лику (образу) онога коме се он покорава. Они сћарци, који прихватају улоу... у пошребимо ту непријатну реч, која припада незнабожачком свету, да бисмо јачније објаснили дело, које по својој суштини није ништа друго до душеубна лума и најтужнија комедија*⁵ – то је сад мало смјелији израз Светог Игњатија. Због овога, он у своје вријеме није уопште био прихваћен. Напротив, тек у ово наше вријеме, Духом Светим бива потврђен. Можемо слободно рећи да смо ми можда међу првим генерацијама која га чита не катакомбно, него слободно и духом Цркве провјерено. Мада је у оно вријеме био врло радикалан, јер је Духом Светим разобличавао чак и оне заједнице које су многи сматрали врло озбиљним, врло организованим; у њима не видјевши дух предања него, да тако кажемо, један фалсификат, једну добру, али ипак – само глуму, која на тим позицијама и у том контексту води до трагедије са несагледивим посљедицама. Тако да се овом темом треба веома озбиљно бавити, јер ако ту промашимо у једној или двије рунде, колико ми имамо времена, све смо промашили. Ту поправке више нема! Зато је тај глас предострожности код њега врло снажан и изражен. Осјећамо ревност која га изједа за дом Господњи, за спасење ближњих; оно што бисмо, укратко речено, назвали духовном пројавом љубави.

⁵ Исто, 72.

Они сѣтарици, дакле, који ѡрихвѣтају улоју древних свѣтих сѣтараца, немајући њихове духовне дарове, нека знају да су и сама њихова намера, сама мисао и њихов ѡјам о великом монашком делању, ѡј. ѡслушностѣи, лажни.⁶ То није нешто обично. То је велико. Ако је она права христоцентрична послушност – то је готово свештено дејство, један литургијски динамизам. Лажни су и сам начин њиховој размишљања, њихово разумевање и знање – самообмана и демонска ѡрелесѣи, и она нужно мора донѣти одговарајући ѡлог и у онима које они ѡучавају.⁷ Пазите, ово је сада врло битно, а често се то дешава, и ово наше вријеме је то потврдило. Мислим, овај аларм се упалио давно; и данас, на многим мјестима, аларми можда раде, али касно; или су прихваћени као „исон“ живота, који смо усвојили као живот, а да ту живота истинског заправо и нема. Господ нек је на помоћ!

Њихово неѡправилно и неѡѡијуно усмерење може само ѡкоком некој времена осѣати неѡримљено од сѣтране неѡијѡној ѡчѣшника којеј руководе, уколико је ѡај ѡчѣшник бар мало ѡрониљив и уколико се бави свѣтим чѣшањем, с неѡсредном намером да се сѣасе. Неизбежно је да се оно (ѡакво усмерење) у своје време разоѡкрије и да ѡслужи као ѡвод за неѡријѡно раздвајање, за најнеѡријѡнији однос сѣтарца и ученика, за душевно расѡројсѣво и једној и друѡој. Сѣрашно је када неко ради ѡреузношења и самовоље ѡрихвѣти на себе обавезу која се може исѡунити само на зайовесѣи Свѣѡоѡа Духа и дејсѣвовањем Духа Свѣѡоѡа. Сѣрашно је мислитѣи о себи као о сасуду Свѣѡоѡа Духа, будући да ѡишѣење са сѣшаном још није ѡрекинуѡо и да сасуд не ѡресѣаје да

⁶ Исѡо.

⁷ Исѡо.

се сквернави сатанским дејствованјем. Ужасно је шакво лицемерје и претварање!⁸

Монашка послушност, у оном облику и карактеру у којем се оно сироводило међу дрвним монашћвом, претставља узвишено духовно шајинство. Нама је постало немоћје да га досћинемо и да га у пошћуности подражавамо: нама је моћје једино да га побожно и разборито исћинемо.⁹

То је однос према предању – не одрицање од њега, али не ни улијетање у свештени простор када ниси кадар да га понесеш, или у крајњем случају, ниси позван да га носиш у пуноћи. Али, да га испитујеш са смирењем и у смирењу, примајући сигнале Духа Који те чини аутентичним прјемником – то да! Дакле, нама је моћје једино да га побожно, са страхом, и разборито – не површно – исћинемо и моћје нам је да усвојимо његов дух. Не само форму: синајску, агиоритску, саваитску; већ у том духу можемо да живимо и синајско и агиоритско предање, гдје год да смо, јер ће нас дух предања учинити кадрим да га живимо.

Ево, ми ћемо већ сутра слушати о искуствима монаха тамо гдје монашке традиције није било. Мислим да је ово посебна утјеха за манастире који настају тамо гдје их никад није било, јер тамо можеш понијети само дух предања. У коначном, он нам је једино и потребан. Па нека буде потпуно нови израз, нешто што до сад нисмо видјели, али што нам је по мирису познато, јер је истога поријекла истога духа.

Чинијајући ошће и правила делања дрвних Ошца, о њиховој послушности која је подједнако узвишена и у руководићелјима и у руковоћенима, сћућћемо на ћућћ

⁸ Исћо.

⁹ Исћо, 74.

йравилної расуђивања и душесїасоносне разборишосїи и увидећемо да је у савремено доба дошло до оишїеї назадовања хришћансїтва. Посїаћемо свесни да ми нисмо у сїању да наследимо делање Ошца у њејовој йуношїи и у свом њејовом обиљу. И шїо је велика милосїи Божија йрема нама, и шїо је за нас велика ушїеха и срећа, јер нам је омоїућено да се хранимо мрвицама које йадају са духовне шїрїезе Ошца. Те мрвице нису најйошїиунија храна али су у сїању да, без осећања шїескобе и їлади, сачувају од душевне смршїи.¹⁰

И само још нешто, гледаћу да то сажмем максимално, из овог тринаестог поглавља, *О живљењу йо савейу*. То је та, да кажемо – благодатна интервенција која нам даје могућност да ово предање живимо, али да буде реално и од стране старца – користимо тај израз, и послушника. Јер у духу то заиста јесте тај однос, само што Дух хоће да то буде тако постављено да има смисла и да има дејства. У супротном, може бити баш онако тужно – некако се, далеко било, „заглавимо“, па личимо једни на друге, а да то све укупно ни на шта не личи.

У йреїходном йоїлављу, мрвицама је назван духовни живошї који је, йрема йромислу Божијем¹¹ – пазите, није то нека неподвићена ситуација, па се сналазимо како знамо и умијемо – по йромислу Божијем додељен нашем времену.¹² Један општи благослов пред којим треба лијепо да се смиримо. И, ето га, дух послушности! А у том оквиру, да га некако и практично у микрозаједницама и живимо. Он се сасїоји у шїоме да се у делу сїасења руководимо Свейшїм Писмом и свейшоошачким сїисима, уз савейе

¹⁰ *Исшїо.*

¹¹ *Исшїо, 75.*

¹² *Исшїо.*

и поуке које ћемо преузети од савремених искуснијих оца и браће. То је у правом смислу послушности древних монаха, али у друшачијем виду, прилагоденом нашој превасходно душевној слабости. Древним послушницима су њихови духовосни учитељи без оклевања и нејасредно обзнањивали вољу Божију; садашњи монаси су принуђени да вољу Божију проналазе у Светом Писму, због чега су често и трајно изложени недоумицама и прешкама.¹³ И сам Свети Игњатије у својим писмима говори колико је пута промашивао пут, колико се пута обрео у некој шуми, без оријентације, па док би се опет извео на претходну позицију... колико је рана, страхова, траума претрпио. Али, тако је и стицао овај опит и улазио у познање ове мјере, да би могао на овакав начин и нама да је пренесе и да нас охрабри да овим путем идемо без оклијевања, са великом надом.

Услед својства делања, најредак је када био брз: он је сада спор, и то ојет услед својства делања. Такво је блавољење Бога нашега за нас.¹⁴ Ово је јако битно, јер он врло често истиче да то није само пројава неке ослабљености, па да се човјек дозове или да се супротстави таквом ставу, него истиче да је то неки стандард који је промисао Божији оставио за ове наше дане. На једном другом мјесту, о томе смо говорили на једном од претходних светопрохорских сабрања, он каже да су патње уди монаха последњих времена. Много тога монаси више неће имати, али не зато што им је то неко забранио или отео, него зато што је промисао Божији за нас такав, и то нас онда у темељу храбри и улива нам наду, а опет указује на оно што нам је дато, што треба препознати и хватати

¹³ Исто.

¹⁴ Исто.

„у лету“, чувати као светињу, Божијим промислом даривану нама и нашим генерацијама.

*Такво је блајовољење Боја нашеја за нас: ми смо дужни да му се њокоримо.*¹⁵ Пазите! Благослови! Примање општег благослова и њега примивши, можемо и ове друге благослове у овом духу да носимо јер су освештани овим началним благословом. *Ми смо дужни да му се њокоримо и да њред њим захвално њокажемо сѡрахоѡшоѡвање.*¹⁶

Бојим се да ћемо одужити, а мислим да смо већ испунили ово вријеме од двадесет минута. Нека онда буде само као једна напомена: да користимо предање које нам је остављено у списима Светих отаца, како древних, тако и оних савремених, јер то су ѡивоти Светога Духа. Овдје посебно обавезу имамо ми, који смо по промислу Божијем, али и не без своје сагласности, прихватили; могли смо да кажемо: „Немојте мене! Нисам ја за то! Страх ме од тога! Ако не због себе, бојим се због те чељади да их негдје ’воланом не заврнем’; па, нека ја, него што ће и они за мном!“ Било је и таквих, који свјесни одговорности, нису то прихватили. Ми се прихватисмо! Тако је – како је! Дакле, да некако изучавамо овај дух, да му се озбиљно посветимо. Све друго може да сачека, без свега другог се може, преживјеће се. А без ових инструкција, духовних импулса, предањских сигнала који нам се нуде кроз Свете оце, како древне, тако и савремене – јер међу нама су и живи прејемници Светих отаца – без тога се не може. Дакле, преко њих, у духу смирења да иштемо од Господа мудрости, али да будемо и смирени. Да не очекујемо много од оних који долазе, а они који долазе да не очекују много

¹⁵ *Исѡо.*

¹⁶ *Исѡо.*

од нас. Него да сви саборно, уз пуно разумијевања, иштемо вољу Божију и да се сабирамо по древним монашким правилима или праксама око штива.

Ето, и ми овако скромно, да подијелимо неко наше искуство. Неријетко се саберемо, па пошто ја свога искуства немам, узмемо оне који га имају, па узмемо па читамо и сами сабрани у духу, некако упијемо оно што можемо да упијемо. Тако се хранимо тим мрвицама, јер ми веће залогаје не можемо ни да прогутамо. И мрвица светога Агнеца сво Небо даје и предаје човјеку! Тако и ове мрве светоотачког предања, које је живо и присутно, и те како могу да нам олакшају ове дане, да улију истинску радост и да нас учине истинском, у духу рођеном дјецом небескога Оца, Кога ћемо признавати као Оца тако што ћемо Сина Његовог Јединородног исповиједати и молитвено призивати.

Богу нашем слава! Свима вама, још једном искрено, срдечно благодарење што сте нас удостојили и ове године да се причестимо овом љепотом сабрања.